

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

32. šte. v.

V Ljubljani, v sredo, dne 22. aprila 1908

Leto XI.

Praznujte dostojno prvi majnik!

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljke, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Jurčičev trg šte. 3/I.

Nekoliko slovenske statistike.

I.

Narodno vprašanje igra v sodobni politiki zlasti v naši državi nedvomno izvenredno veliko ulogo; sosebno pri Slovencih se suče navidezno vse okrog tega vprašanja. Narodnost je beseda, ki mora služiti vsakemu namenu, danes dobremu, jutri slabemu, če se n. pr. ne more ubiti političnega nasprotnika na drug način, se mu pa meče toliko časa narodnost ob glavo, dokler ne pogine. In vsakdo rogovili z narodnostjo. Zadnji agitatorček, ki sicer ne zna šteti do pet, je velik, čim mu pride narodnost na jezik. Seveda tudi vsi rešujejo narodno vprašanje. Toliko jih je, ki ga rešujejo in tako dolgo ga rešujejo, da se ne more čuditi človek, videč, da je od dne do dne bolj nerešeno.

Toda kako naj se reši problem, o katerem se govori povsod, pa se ga vendar skoraj nikjer ne pozna? Paradokso a vendar resnično je namreč, da je o malokateri stvari toliko neznanja, kakor o narodnosti. Ne le, kar se dela in besediči v navadnem življenju, temveč tudi politično delo o narodnem vprašanju je večinoma diletantično.

A povdarjati se mora, da je narodnostni problem, zlasti v tako mešani državi, kakor je Avstrija, neizmerno važen ter ne bi nikakor smel služiti samo kot sredstvo politične, strankarske agitacije, temveč se mora smatrati njega rešitev za nalogo politike. Za tako nalogo pa ne zadostuje nikakršna navdušenost in nobena sentimentalnost, temveč je treba poznati stvar. In v prvi vrsti je treba znanja dejanskih razmer.

Znano je pač, da je avstrijska narodnostna statistika precej nezanesljiva, ker se ljudsko štetje nič ne ozira na materinski jezik, temveč registrira «občevalni jezik». Ta metoda ne more ustvariti prave, precizne slike narodnostnih razmer, tudi če ne bi bilo izven nje momentov, ki premaknejo resnični položaj. V najboljšem slučaju se rešijo močnejše manjšine, ki imajo verjetno skupno življenje, dočim se morajo posamezniki in neznatne manjšine brezpogojno izgubiti. Posamezen Slovenec v kakem nemškem mestu n. pr. ne more reči, da je njegov občevalni jezik slovenski, ker bi smel sicer občeovati edino sam s seboj.

Slika narodne pripadnosti je pa popačena še vsled drugih vplivov, katere vsaj pospešuje štetje po občevalnem jeziku. Gospodarska odvisnost prisili ne le posameznika, temveč tudi cele skupine, da navedejo občevalni jezik po želji gospodarsko močnejšega, navadno delodajalca. To bi se deloma godilo tudi tedaj, če bi se beležil materinski jezik, kakor se je n. pr. godilo, da so češki delavci glasovali za nemško-nacionalnega kandidata, (tudi slovenski n. pr. na Koroskem!), ker so vedeli, da bi sicer izgubili kruh. Vendar pa je pritisk olajšen, če se sploh ne vpraša za materinski, temveč samo za občevalni jezik.

Vsled teh razmer ni mogoče, dobiti povsem jasne slike narodnosti. Vendar pa daje tudi uradna statistika vsaj približen predled ter podlago za kal-

kulacijo. Posluževati se moramo vsekakor podatkov, ki jih daje ljudsko štetje.

Oseb s slovenskim občevalnim jezikom se je leta 1900 naštel v Avstriji (Cislajtani) 1,192,780.

Po posameznih deželah so bili razdeljeni:

Kranjsko	475.302
Štajersko	409.531
Goriško	140.582
Koroško	90.495
Istra	47.717
Trst z okolico	24.679
Nizje Avstrijsko	1.654
Dalmacija	683
Gorenje Avstrijsko	508
Moravsko	407
Tirolsko	301
Predarlbersko	64
Česko	280
Salcbursko	153
Galicija	127
Bukovina	108
Šlezija	89

Vseh domačih prebivalcev (avstrijskih državljanov) se je naštel 25,632,805, tujcev pa 496,231.

Vseh Slovanov 15,494,285 in sicer:

Čehov	5,955,397
Poljakov	4,259,152
Rusinov	3,375,576
Slovencev	1,192,780
Hrvatov in Srbov	711,380

Drugih (odnosno oseb z drugim občevalnim jezikom) je bilo:

Nemcev	9,170,939
Italijanov	727,102
Rumunov	230,963
Madžarov	9,516

Po odstotkih: Nemcev 35.78%, Čehov 23.23%, Poljakov 16.62%, Rusinov 13.17%, Slovencev 4.65%, Hrvatov in Srbov 2.78% (Slovanov skupaj 60.45%), Italijanov 2.83%, Rumunov 0.9%, Madžarov 0.04%.

Peti zbor hrvatske socialno-demokratske stranke.

V dvorani pevskega društva «Kolo» v Zagrebu je bil o velikonočnih praznikih peti redni zbor hrvatske socialno-demokratske stranke, slika brezprimerne razvoja, projekcija čudovitih uspehov dela. Od vseh strani dežele se je zbralo 109 delegatov; od Zemuna v najvzhodnejšem kotu, pa do Sušaka ob jadranskem morju so bili zastopani vsi kraji in vse stroke industrialnega, obrtniškega in poljedelskega delavstva so imele svoje zastopnike. Glavna mesta Zagreb in Osijek in mali kraji, neznane vasice, kamor ne doseže ne železnica, ne moderna tovarna, so bile zaznamovane v pogledu zastopstev. Na tem zboru bi bili radi videli Slovence iz vseh krajev, da bi se bili na lastne oči lahko prepričali, kaj premore dosledno delo in zupanje v samega sebe. Kako da ne bi bilo mogoče na Slovenskem, kar je mogoče na Hrvatskem. Še hujsi je tam pritisk, še bolj je tam zanemarjena splošna izobrazba, v marsikaterem oziru, so razmere težavnejše, kakor pri nas. In vendar moramo priznati: Naše gibanje, naši uspehi se ne smejo niti v pohlevnosti primerjati s hrvatskimi.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, imenovati. Enostopna polti-vrstica (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

Seveda se tudi tam niso godili čudeži. Ampak prvo je, da je na Hrvatskem beseda kaj zalegla, ker delavci čutijo, da so delavci in da je med njimi in med posedujočimi sloji prepad; da, celo mnogo posestnikov je že popolnoma spoznalo, da jih bo kapitalistični zistem prej ali slej neizogibno proletariziral, pa so zato sežgali mostove za seboj in stopili v socialno-demokratske vrste. Živi proletarski čut, iz katerega izvira samozavest, je morda glavni ključ za razumevanje velikanskih hrvatskih uspehov, ki morajo človeka naravnost frapirati.

Tudi socialno-demokratska stranka na Hrvatskem čuti pomanjkanje agitačnih moči. Toda če pride enkrat iz Zagreba ali Osijeka sodrug v kak kraj in priredi shod, pade njegova beseda na rodovitno zemljo; on odide, za njim pa ostane sled, iz katere vzklje organizacija. Tudi Hrvatje se britko pritožujejo, da jim se zadostuje časopisje; «Slobodna Riječ» mora služiti političnemu, strokovnemu in kulturnemu gibanju, starim preizkušenim socialistom in začetnikom, pa ne mora popolnoma zadostovati ne prvi, ne drugi, ne tretji nalogi. A vendar se tako razširja, celo v krajih, kjer žive skoraj sami analfabeti, da je njen razvoj za naše nazore skoraj magičen.

Kdor je bil na hrvatskem zboru, je moral dobiti vtisk: Le nekaj več pristno delavskega čuta, pravega delavskega, proletarskega mišljenja bi bilo treba slovenskemu delavstvu, pa bi bilo tudi pri nas v kaj kratkem času drugače kakor je.

Zborovanje se je pričelo na velikonočno nedeljo ob 9. dopoldne. Sodruga Bukšeg je pozdravil delegate; potem sta bila izvoljena predsednika Bukšeg (Zagreb) in Henč (Osijek), nadalje zapisničarji in odbor za pregledovanje mandatov. Potem poda sodrug Bukšeg kratko sliko razvoja stranke od lanskega zbora do letošnjega in pozdravi zunanje zastopnike: Sodruga Nemca za česko, Winarskega za avstrijsko nemško, Kristana za avstrijsko-jugoslovansko in Ravšerja za bosensko socijalno demokracijo.

Sodruga Juraj Demetrović izrazi protest zoper reakcionarni režim, ki je lani, zlasti ob času takozvane narodne vlade z brezprimerno brutalnostjo besnil po deželi, posebno po Srijemu, zoper delavstvo.

V imenu češke socialne demokracije pozdravi zbor sodrug Nemeč: Veseli me, da imam prilžnost, pozdraviti Vas v imenu češkoslovanskih socialnih demokratov. Nas veže z Vami dvojna vez: Iz proletarskega položaja izvira vzajemnost, ki nas združuje brez obzira na geografske meje z delavstvom vsega sveta v enotno armado svobode; poleg tega nas združuje z Vami sorodstvo krvi. Važna je naloga, ki jo imate opraviti Vi na jugu. Boji zoper Turke, ki so divjali po Vaših krajih, se nadaljujejo v novi obliki; proti bečarstvu madžarske vladajoče klike in proti brezsrčnemu kapitalizmu morate organizirati svoje bojne vrste, da se kot delavci osvobodite v lastni deželi. In dalje morate odpirati socializmu pot na Balkan. Vi ste avantgarda socializma na jug in vzod, Vaš napredek in razvoj je velikanskega pomena za vsesvetovni socializem in zato želim Vašemu delu vsak uspeh. (Živahno odobravanje.)

Sodrug Winarsky (v imenu nemške socialne demokracije v Avstriji): Mi zasledujemo Vašo borbo z največjim zanimanjem, ker jo smatramo za del naše lastne borbe. Če morajo hrvatski socialni demokratje trpeti pod pritiskom vlade in madžarske bečarske oligarhije, jim ni treba obupovati. — Tudi avstrijska stranka je morala v osemdesetih letih prenašati nasilje vlade, pa ga je pretrpela. Nekdanjih tiranov, ki so jo mislili zatreti, ni več, stranka pa je postala močna in velika. Tu pri nas je prišel človek v zapor, če so le pri njem našli socialistično brošuro. Na zboru v Hainfeldu je bila peščica ljudi, danes si je socialna demokracija priborila volilno pravico in 87 sedežev v parlamentu. Tako boste tudi Vi odpravili zapreke in končni zmagovalci boste Vi. (Glasna pohvala.)

Sodrug Kristan (v imenu jugoslovanske stranke v Avstriji): Mi smo stari znanci in kadar pridemo mi na Vaš zbor, se nam ne zdi, da prihajamo zastopati nekaj tujega, ampak kakor da bi prišli na svoj lastni zbor. Meščanski narodnjaški prvaki prepevajo radi pesem o jugoslovanski vzajemnosti, a v pesmi so same prazne besede. Mi pa čutimo solidarnost, ki sega čez Velebit in čez Sotlo, mi smo enaki trpini na tej i na oni strani in k rešitvi vodi Vas in nas le ena pot. Tiste vzajemnosti, ki ni prazna deklamacija, ne uresniči nikdar buržoazija, ki se ob njej opaja; na tleh, ki so pognojena z Vašim in našim potom, z Vašo in z našo krvjo, sezida njeno mogočno stavbo Vaš in naš proletariat. (Burno odobravanje.)

Sodrug Ravšer (v imenu socialnih demokratov iz Bosne in Hercegovine): Če je težak Vaš boj, še težji je v Bosni in Hercegovini, kjer je svoboda tuj izraz in se še prepoveduje vsaka svobodna beseda. A tudi pri nas se je začel narod pod velikanskim pritiskom političnih in gospodarskih zatiralcev dramiti in mirno trpeti. Socialno-demokratske stranke v evropskem zmislu še nimamo v Bosni in Hercegovini, kajti to je prepovedano. Imamo pa socialistične bojovnike in imamo strokovne organizacije, ki nam za sedaj nadomeščajo stranko. To priložnost porabim tudi, da se zahvalim v imenu bosensko-hercegovskih sodrugih sodrugu Njmcu za možgane besede, ki jih je za nas povedal v Avstriji. Tisočerm v Bosni je bilo, kakor da bi se jim bil odvalil kamen od srca, ko so čitali njegov govor in so spoznali, da najdejo tudi bosensko-hercegovski trpini zaščito v mednarodni socialni demokraciji. Zahvaljujem se tudi hrvatski stranki, od katere smo dobili toliko podpore, da brez nje sploh ne bi bili prišli do življenja. Vso literaturo dobivamo od Vas, k nam prihaja Vaše časopisje. Zato so res Vaši uspehi tudi naši uspehi. (Viharno odobravanje.)

Sodrug Bukšeg naznani, da je predkonferenca sprejela sledeči dnevni red:

1. a) Tajnikovo poročilo;
b) Blagajniško poročilo;
c) Poročilo nadzorovalnega odseka.
2. Politični položaj na Avstro-Ogrskem in boj za volilno pravico.
3. Novi statut stranke.
4. Osnovanje dnevnika in pospeševanje strankine literature.
5. Volitev glavnega odbora in nadzorovalnega odseka.
6. Raznoterosti.

Obširno tajniško poročilo je podal sodrug Juraj Demetrovič:

Meseca maja 1906 je bilo madžaronstvo pri volitvah za vedno poraženo. Zmagala je hrvatsko-srbska koalicija, ki je prevzela vladu pod vodstvom dveh bivših Khuenovih velikih županov, Pejačevića in Nikolića; prvi je bil tudi še madžaronski ban ob času najhujšega divjanja umirajočega Chavrak-Tomašičevega zistema. Vse je pričakovalo od narodne vlade v prvi vrsti ustavne reforme; toda koalicija je bila radikalna le, dokler je bila v manjšini; čimdalje je bila na vladi, tembolj je korakala po sledovih starega madžaronstva. Kjer je prihajalo do manifestacije socialno-demokratskega mišljenja v širokih narodnih masah, je bil režim «narodne» vlade še bolj reakcionaren od madžaronskega. V srijemski županiji je Hidegheti pašoval po mili volji. Še na zadnjem zboru je socialna demokracija protestirala zoper brutalnost, vendar pa še ni hotela prelomiti palice nad koalicijo. Večkrat je celo javno manifestirala proti starčevićanski stranki zaradi njene škodljive obstrukcije v saboru. Koalijska in frankovska večina sabora se je izrekla proti svobodi sremskih poljedelskih

delavcev. Meseca januarja 1907 je bil objavljen zakonski načrt o ureditvi pravnih razmer med gospodarji in poljedelskimi delavci, katerim se je z drakonskimi določbami konfiscirala vsaka pravica združevanja, zborovanja in stavke. Za prestopke tega zakona so bile določene kazni po 60 dni zapore in 400 kron globe. «Narodna» vlada je potrdila izgon sodruga Glumca iz Osijeka. Brošura sodruga Henča: «Odgovor djakovski kaptolski gospodi» je bila zaplenjena. Poslanec Dušan Popović je interpeliral vladu, «ali bo res dovolila, da se socialna demokracija lahko po svoji volji svobodno razvija, in podban Nikolić je na dolgo in široko odgovarjal, da vlada tega ne bo nikakor trpela, in je napovedal, da porabi vlada «najenergičnejša sredstva» proti socializmu. Tedaj se je preganjanje po Sremu še povečalo. Dne 26. marca sta bila izgnana sodruga Glumac in Arnos; vsi shodi so bili zabranjeni; po vsem Sremu je bilo prepovedano praznovanje 1. majnika; oblasti in žandarji so jemali poljedelskim organizacijam denar, znamenja, štamplje, zastave in časopise. V Rumi so žandarji rezali v zaporu sodrugom stopala; meseca maja je bil sodrug Korač v Šidu zaprt, ker je imel zaupen pogovor. Do konca junija se je prepovedalo 60 javnih shodov. Ogrska železničarska pragmatika je storila konec «narodni» vladi. Pod Rakodczayevim režimom se je očitno kazala tendenca, dvigniti staro madžaronstvo iz groba. To se ni posrečilo in madžarski oligarhi so poskusili drugi eksperiment z baronom Rauchom. Pri volitvah je Rauch pogorel, ali z raznimi denuncijacijami je uvrstil svoj položaj v Pešti in na Dunaju. Politični položaj dežele se vrača tja, kjer je bil v dobi Khuena ali Pejačević-Tomašič-Chavraka. Skrajna reakcija, preganjanje, neustavnost. Vsako nasilno in nemoralno sredstvo je sedanjim gospodarjem dobro, da se obdrže na vladi kot pionirji in eksponenti madžarske oligarhije. Pesimistična slika daje stranki posebno in odločilno mesto, da ostane prvoboriteljica narodne svobode, kakor je bila doslej! Za socialno demokracijo je obstajal od Khuenovih časov do danes enoten režim sile, nasilja in neustavnosti. Dalje prih.

Proti jetiki.

Zanimiv vpogled v higienske razmere daje zdravniško poročilo o delovanju oskrbovalnice za jetičnike v Ljubljani, katero je podal za leto 1907 podružnični zdravnik deželnega pomožnega društva, dr. Avgust Levičnik.

Poročilo je doslovno sledeče:

Oskrbovalnica za jetičnike je začela poslovati v marcu 1907. Po vzorcu sličnih, že preje obstoječih oskrbovalnic si je tudi društveno vodstvo stavilo nalogo, da potem domovnega odvracanja po možnosti po stanovanjih omeji okuževanje z bacili tuberkuloze.

V tem zmislu je oskrbovalnica predvsem skušala bolne člane rodbin po možnosti oddati v kak prikladen zavod in tako bolnike od zdravih članov rodbin ločiti, ali pa, da je bolnika puščala v stanovanju in skrbela s posebno pozornostjo za zdravstveno življenje, dobro in tečno hrano pri zdravih članih rodbin jetičnikov, in te na ta način okrepljala proti okuženju.

Vsak oskrbovalnici naznanjen slučaj jetike je društveni zdravnik sam preiskal na bolnikovem domu, natanko proučil stanovanjske razmere, bolezni, zaslužek rodbine, in vse to vpisal v posebno polo. Na podlagi te izpolnjene pole se je potem potrebno ukrenilo.

V slučajih, kjer se je res dognala jetika pri enem ali več članih rodbine, in je bila družina res potrebna podpore, se je zdravim članom rodbine, katerim je pretilo okuženje, nakazalo kruha in mleka v natančno določeni dnevni množini. Bolne člane rodbin se je skušalo kolikor možno (seveda brez vsakega pritiska) ločiti od družine. Na ta način se je oddalo enajst jetičnikov v bolnico. Gledalo se je tudi na to, da so se rodbine preselile iz slabih stanovanj v boljša. Ta potreba se je najbolj občutno kazala pri stanovanjih v starih mestnih okrajih, kjer so stanovanja vse preje nego higienska.

Tu sledi nekaj slučajev, ki posebno osvetljuje slabe stanovanjske in zdravstvene razmere podpirancev.

V neki stari hiši, ki leži v starem delu mesta, je podružnični zdravnik zadel na to-le stanovanje. Temni hodnik na dvorišču pelje v še bolj

temno sobo z enim samim oknom, skozi katero za silo prihaja svetloba. Oče-jetičnik je mogel samo pri svetilki opravljati svoj posel. Ta soba, v kateri se je obenem tudi kuhalo, je bila napolnjena z vzduhom plesnobe, postenah je curljala voda navzdol, lesena tla so bila zgnila. Ta lokal je služil v stanovanje osmim osebam (staršem in šestim otrokom), ki so imele le štiri zanemarjene postelje za ležišča. Štiri mali otroci so se valjali po tleh.

Slične razmere v stanovanju delavca, ki se je priselil v mesto: Temna pritlična, zelo vlažna in nesnašna soba brez peči, v kateri sta bili kot edina oprava dve slamnici in ena klop. Težko bolan oče je ležal na eni slamnici, na drugi mati in dve nedoletni hčerki.

V nekem, pod cesto ležečem stanovanju, obstoječim iz sobe in kuhinje, je stanovalo osem oseb (starši in šest otrok). Ti prostori, bolj kleti nego stanovanju podobni, so bili docela napolnjeni s petimi posteljami. Pri materi, ki je bila na smrt bolna, je ležal petleten sinček, dočim so v isti sobi spale štiri osebe.

V nekaj slučajih je društvo podelilo rodbinam celo postelje iz lastne zaloge (5 slučajev), da je po možnosti vsakdo v družini spal na lastni postelji, ker se je pripetilo, da sta bolnik in zdrav človek imela isto ležišče.

Pazilo se je jako na potrebno razkuževanje okuženih stanovanj. Mestni magistrat ljubljanski je tu dobrohotno podpiral oskrbovalnico tako, da so se vsled naredbe mestnega fizikata vsa stanovanja, ki jih je oskrbovalnica naznanila, razkužila, in tako omogočilo sredstvo, ki je pač velikega pomena v boju zoper tuberkulozo.

Mestni magistrat je nadalje tudi velikodušno*) prepustil eno sobo v mestni ubožnici za stanovanje oskrbovancev, ki bi drugače med razkuževanjem ne imeli nikakega stanovanja. Tu so oskrbovanci dobivali često po več dni brezplačno hrano na mestne stroške.

Ker so izpljuvki jetičnikov navadno najnevarnejši vir za okuženje, je oskrbovalnica to posebno uvaževala. Vsak jetičnik je dobil manjši ali večji pljuvalnik, povedalo se mu je, kako naj skrbi, da ostane vedno snažen, in da se sme le vanj pljuvati. Na ta način so se bolniki privajali snagi in to tudi zahtevali od svojcev.

Da se socialno in gospodarsko stanje oskrbovancev sploh okrepi, jim je društvo večkrat dalo denarno podporo, in tudi plačalo del njihovih dolgov. Dvema rodbinama je društvo dalo prispevek, da sta si najeli bolj zdravi stanovanji.

Ozdravljive jetičnike je društvo na lastne stroške poslalo v zdravilišče za bolne na pljučih (2 slučaja) ali pa jih z denarjem podpiralo, da so mogli bivati dalje časa na deželi (2 slučaja).

Dalje prihodnjič.

*) Ta velikodušnost se nam zdi pač precej skromna. Na to se še povrnemo.

Politični odsevi.

Glede umora gališkega namestnika so nekateri poljski časopisi pripovedovali, da so se našla v pisalni mizi grofa Potockega pisma, ki so mu naznanjala smrtno obsodbo. «Gazeta Lwowska» povdarja, da so vse te vesti izmišljene. Namen teh laži je bil očiten; hotelo se je konstruirati zaroto, za katero pa doslej še ni nobenih dokazov, čeprav policija še dalje zapira ljudi.

Varstvo otrok je kapitalističnim klikam pravi trn v peti. V Budjevicah je imela nemško-avstrijska kmetska zveza, kateri slede tudi slovenski agrarci, občni zbor. Tam je neki uradnik Kaiser predlagal, da naj sicer ostane otroško delo v industriji in obrti prepovedano, v poljedelstvu naj se pa dovoli, češ, da je to zdravo. Na Češkem se tudi poljedelski delavci organizirajo in zahtevajo poštene plače. Zato bi gospodje veleposestniki radi vpregli otroke, da bi iz njih iztlačili več profita, kakor je mogoče iz odraslih delavcev.

V dunajškem občinskem svetu hoče krščansko-socialna večina dati 300.000 kron za jubilejni slavnostni sprevod, kateremu se je cesar sam dolgo upiral, ker je želel, naj bi se izdajalo denar ob njegovem jubileju samo v dobrodelne namene. Za marsikatero nujno potrebo tudi dunajski občinski svet nima denarja; za take komedije ga ima dovolj. Dunajski krščanski socialci so vzor našim klerikalcem in kakor je znano, je tudi ljubljanski župan Hribar hvalil Luegerjevo mestno upravo na vse pretege.

«Ne ubijaj» je učil Kristus in še sedaj stoji ta prepoved med božjimi zapovedmi. Toda to je le pobožna teorija. V državnem zboru je govoril znani krščansko-socialni Bielohlawek ob viharnem odobravanju klerikalcev sledeče:

«Bodimo veseli, da imamo vojsko zoper notranjega sovražnika. Prišel bo čas, ko bo treba dati po gobcu ljudem, ki postanejo preveč predrzni. Demonstracije, pri katerih se oškoduje imetje meščanov, s katerimi se odvrača delazelne od dela in se izvršuje terorističen pritisk, se morajo preprečiti. Zato nam je treba močnega faktorja. Preprečiti moramo toraj omajanje vojske. To vojsko potrebujemo zoper zunanjega sovražnika, potrebujemo jo pa tudi zoper notranjega.»

Kar klobasa kak Bielohlawek, je samoobsebi brez važnosti. A značilno je, da aplavdirajo «krščani» kakor blazni, kadar slišijo take besede.

Hrvatski ban baron Rauch postaja od dne do dne bolj operetna figura. Najprej je srbsko samostalno stranko denunciral, da je antidinastična in veleizdajniška. Stranka ga je pozvala, naj dokaže svojo trditve. Rauch je ponovil denunciacijo, pa zopet brez dokazov. Na to je stranka podala izjavo, v kateri pravi, da je ban s svojega visokega mesta lagal, obrekoval in denunciral. Rauch je nekaj dni molčal. Potem se je naenkrat začelo kaj pridno telefonirati med Zagrebom, Dunajem in Pešto in končno je ban pozval predsednika srbske samostalne stranke, ki je tudi predsednik sabora, na dvboj. Sedaj imajo priče obeh že nekaj dni posvetovanja, o katerih se raznašajo najraznovrstnejše vesti. Če pride do dvboja, se ni gotovo.

Med Italijo in Turčijo je nastal razpor, ker so italijanski podaniki v nekaterih turških mestih že dlje časa zahtevali italijanske pošte. Italijanski minister za zunanje zadeve je sklenil, ustanoviti take poštne urade v Carigradu, Valoni, Salonikiju, Smirni in Jeruzalemu. Turška vlada ni hotela dovoliti tega. Obe vladi sta si nekaj časa dopisovali o tej stvari; turška vlada je končno 14. aprila odgovorila italijanski, da je izdala energične ukaze, s katerimi se prepreči ustanovitev novih italijanskih poštних uradov. Italijanska vlada je o teh ukazih izvedela, da hočejo turške oblasti postaviti vojaštvo pred nameravane urade in tako občinstvu preprečiti pristop. Na to je italijanska vlada sklenila, poslati tri divizije bojnih ladij v turške vode z ukazom, naj bodo pripravljene za vsak slučaj.

Srbska kriza je začasno rešena tako, da je kralj sicer sprejel Pašićevo demisijo, da je pa takoj poveril Pašiću. naj sestavi novo ministerstvo. V nov Pašićev kabinet stopijo vsi prejšnji ministri izvemši treh: minister notranjih reči Petrovič, vojni minister Putnik in minister stavb Jovanović odstopijo. O celi krizi je vlada izdala oficijozno poročilo, ki pravi, da je kralj po štiridnevni posvetovanjih stavil Pašiću in vodji mladoradikalcev Stanojeviću predlog, naj sestavi novo ministerstvo, ki bode imelo namen rešiti državni proračun in trgovinsko pogodbo z Avstro-Ogrsko, kar se iz raznih razlogov ne da več odlagati, potem bi se pa razpisale nove volitve. Stanojevič se je temu predlogu upiral in je zahteval, naj se sestavi koalicijsko ministerstvo, katero naj takoj skupščino razpusti iz razpise nove volitve. Kralj ni tega sprejel, poveril je sestavo nove vlade Pašiću samemu, z željo, da najde najhitrejšo rešitev te krize, držeč se vedno v mejah parlamentarizma.

Skupščina je bila 13. t. m. razpuščena. Nove volitve so razpisane na 31. maja, nova skupščina se snide 17. junija t. l.

Ruska duma je dovolila, kakor smo že poročali, 13. t. m. 6.900.000 rubljev za uvedbo splošnih ljudskih šol. To je sicer vbogo mala vsotica za tako ogromno državo, kakor je Rusija, katere največje zlo je pomanjkanje naobrazbe in prostosti, pa s tem je vsaj začetek storjen. Pa še v isti seji je zahteval Stolipin trikrat toliko za Amursko železnico, t. j. za podjetje, ki nima v tem trenutku gotovo nikake važnosti za Rusijo. Duma bode seveda rada vstregla tej vladni želji. «Slovo» piše ironično tem: «Veseli se, hrabri Rus, ter mirno spi, kakor takrat, ko so delali dolgove, da so zgradili madžursko železnico, potem v nje obrambo utrdili Port Artur, potem pa da bi jo izkoristili — Dalni in v obrambo Dalnega — čušímsko brodoge.» Za nepotrebne projekte imajo na Ruskem vedno več denarja nego za najnujnejše stvari.

Dopisi.

Trst. (Državni železničarji.) V «Delavskem Domu» je bil v sredo zvečer impozanten shod državnih železničarjev, na katerem se je poročalo o koncesijah, ki jih dovoljuje železniška uprava. V prvi vrsti je dovoljena kraska doklada. Za delavce, ki še niso 1 leto v službi, se določa dnina 3 kron, za delavce po prvem letu je minimalna plača 3 K 20 vin., ki narašča na 3 K 40 vin. i. t. d. Shod je sprejel poročilo na znanje. S tem je odvrnjena pasivna rezistenca, ki je bila že takorekoč na pragu. Natančnejše poročilo sledi.

Domače stvari.

Kakšen je Hribarjev klub, se je vnovič pokazalo v državnem zboru na tajni seji, na kateri je šlo za Hockovo interpelacijo o Wahrmondovi brošuri. Kakor smo zadnjič poročali, je zahteval baron Hock in z njim socialni demokratje, naj se prečita interpelacija na javni seji. Zoper ta predlog so glasovali vsi navzoči člani Hribarjeve Jugoslovanske zveze, Hribar pa ne. Liberalni Hribar

je namreč storil to, kar smo prorokovali, da bo storil vselej, kadar bo treba glasovati o kakem liberalnem vprašanju. Popihal jo je. Ljubljanski liberalci, ki so hoteli imeti protiklerikalnega poslanca, so res lahko veseli, da imajo tako «odločno» liberalnega zastopnika. Ali ne bi tudi liberalizem zapel ono lepo pesmico: O, mein lieber Augustin...?

V mestnem svetu goriškem so dovolili odboru morskega zdravilišča v Gradežu svoto 900 K, za trgovsko solo v Gorici pa potrdili že določeno podporo za t. l. v znesku 4000 K.

Odtrgano človeško nogo so našli v Mariboru blizu železnice. Nogo je odtrgal najbrž stroj od kakega ponesrečenca. Vendar pa ni nič znano o kaki železniški nesreči v bližini Maribora.

Reforma najvišjega sanitetnega sveta. Kakor javljajo z Dunaja, je vlada končno opustila misel, da bi ustanovila sanitetno ministrstvo, oziroma državni zdravstveni urad po nemškem vzorcu. Reformira se le najvišji zdravstveni svet. Med drugim postanejo zavodi, ki so bili doslej priključeni vseučiliščem, samostojni ter bodo podrejeni najvišjemu sanitetnemu svetu.

Žalostna smrt mlade dekle. Pri neki šivilji v Gradcu je služilo 14 letno čedno dekle Roza Maček za dekle. Lansko jesen so jo poslali v mesto, da nakupi neke stvari. Ko se je vrnila, ji je manjkalo 19 vinarjev, katere je najbrž zgubila ali pa so jih ji v trgovini preveč računali. Doma pa jo je šivilja hudo ozmerjala in jo še nekaj dni za to psovala. Dekle je izginilo in pred nekaj dnevi so potegnili blizu Wildona iz Mure drevesno deblo, na katerem je viselo že popolnoma razjedeno truplo dekletovo.

Na progi Pragersko-Kaniža je sedaj ves promet zopet popolnoma odprt.

Dr. Šušteršič se je dal voliti v kranjski deželni odbor in je izjavil, da je njegov mandat samo provizoričen, ker polaga njegova stranka važnost na to, da ima v deželnem odboru pravnik. Čim bo izvoljen še kak klerikalni jurist, zapusti Šušteršič svoje mesto v deželnem odboru. V krogih, ki ne slišijo ravno trave rasti, se komentira ta izjava tako, da jo je treba zavziti cum grano salis. Pravijo, da dr. Šušteršič res ne namerava ostati na svojem mestu v deželnem odboru, ker — misli splezati na višje mesto. Provizoričnim je res smatrati — Šukljetovo deželno glavarstvo, katero misli zasesti Šušteršič. Če je realiziranje tega načrta odvisno ravno od izvolitve drugega klerikalnega pravnika, je drugo vprašanje.

Vseučiliška svoboda in umor grofa Potockega — kako se to vjema? «Slovenec», ki je glasilo najenjalnejše stranke, ima odgovor tudi na to vprašanje. Nikjer drugje ni vzrok atentata na galiskega namestnika, kakor v akademični svobodi. Vrhunec duhovitosti je pa v tem, da «Slovenec» kar v eni sapi konstatira, da na vseučiliščih sploh ni svobode. Na vsak način pa je svoboda nevarna in hudodelska in treba jo je zatreti. Klerikalna logika je včasih zelo zasukana, toda njene namene se lahko ugane. Vseučilišča so klerikalcem trnje v peti, ker niso pod komando škofov. — Čim se spremeni vse univerze v lemenate, bo tudi «Slovenec» zadovoljen.

Društvo za otroško varstvo in mladinsko oskrbo je imelo v sredo, 15. t. m. ob 6. zvečer svoj ustanovni občni zbor v porotni dvorani ljubljanskega deželnega sodišča. Udeležba je bila prav obilna. Zborovanje je vodil deželnosodni predsednik Levičnik, poročal je pa sodni svetnik Milčinski. Njegov govor je bil zelo zanimiv. Navedel je nekoliko slučajev, v katerih je društvo že interveniralo, čeprav ni še imelo primernih sredstev. Bili so res kričeči slučaji. V odbor so bili izvoljeni blagajniški asistent Fraa Bregant, mestni fizik dr. Otmar Krajec, kanonik Andrej Kalan, predsednik deželnega sodišča Levičnik, solski vodja Likozar, sodni tajnik Milčinski, predsednik Vincencijeve družbe Röger; za namestnika sodni tajnik dr. Förster, zdravnik dr. Levičnik; za preglednika blagajnik Josin in zavarovalniški ravnatelj Röger. Društvu, ki ima v sedanjih razmerah neizmerno koristno nalogo, želimo obilo uspeha.

Pravimo: V sedanjih razmerah. Kajti če bo društvo napelo vso svoje moči in če bo našlo med občinstvom toliko podpore, kolikor je pri nas navadno ne nahajajo dobra podjetja, bo gotovo odpravilo mnogo zlega. Vendar pa ne bo moglo storiti čudeža, da bi iz naše družbe izginili njeni grehi. Zanemarjena mladina je socialna prikazen, katere ne pozna nobena družba v takem obsegu, kakor kapitalistična, ustvarjajoča ozračje, v katerem je zanemarjena mladina prav tako nujen sad, kakor beda, beračenje, prostitucija, samomor in zločin. Novo društvo ima nedvomno plemenite namene in prav od srca mu želimo, da se mu izpolni čim največ upov. Toda njegovo delovanje mora ublažiti nekatere posledice socialnih razmer, ne more pa odstraniti njihov vzrokov, iz katerih bodo neprenehoma zopet izhajale enake posledice. Zanemarjena mladina ne bo več, kadar ne bo več kapitalističnega izkoriščanja. Najtemeljitejše delo za mladino pomeni socialistični boj zoper kapitalizem.

Nova lista. V Ljubljani sta izšla v soboto dva nova lista, in sicer «Promet in gostilna» in pa «Slovenski meščan». Prvi je namenjen prometu tujskemu, drugi pa — klerikalizmu. Nas zanima

posebno «Slovenski meščan», ki je klerikalen in ima namen, kakor je razvideti iz vsebine, zanesti klerikalizem v meščanske ali pravzaprav mestne sloje še bolj kakor je dominiral tam doslej. Značilno je pri tem listu to, da ni nikjer označen oče tega lista, značilno je dalje, da pogreva tiste stvari, ki jih je prinašal «Slovenec» in da je začel takoj spočetka svoje delovanje na tako ostuden način kakor dela to «Domoljub» ali «Slovenec» namreč — z lažmi o socialni demokraciji, n. pr. o črevljarski in krojaški stavki v Ljubljani. Z lažmi je list pričel in upamo, da bo tudi z lažmi končal. Najprej pa želimo, da se katoliški poštenjak proglasi v svojem listu, da bomo vedeli, s kom imamo opraviti! Dokler se to ne zgodi, svarimo občinstvo sploh pred naračevanjem takega lista, ki v svojem uvodu naglašja «poštenost», na naslednji strani pa obrekuje. Zdi se nam, da je to znani «sveti duh» dr. Šušteršičev.

Ponesrečeni Slovenci v Ameriki. Dne 6. decembra lanskega leta je podsulo v rudniku «Fairmont Coal Company» v Monogahu v Združenih državah v Ameriki več oseb, med katerimi so bili tudi Slovenci Anton Udovič s Primorskega (Primskovo ali Primostek), Anton Hrvat in Primorskega in Ivan Valenčič s Kranjskega. Nadaljnih rojstnih, domovinskih in družinskih podatkov ni. Da bode pa avstro-ogrski konzulat v Pittsburgu zamogel za družine, oziroma sorodnike ponesrečencev od podjetja izterjati odškodnine, naj se ti nemudoma zglase pri svojih okrajnih glavarstvih, odnosno pri mestnem magistratu ljubljanskem.

Papež je velik revež — tako kričijo po cerkvah in po farovških listih. Ali papež se ima dobro, njegova «ječa» je cela deželica, obleka njegova pa je strašansko draga. Papež ima najetih več šivilj in postrežnic, ki skrbijo za njegovo obleko. To delo stane na leto 250.000 K. Lepa svota samo za vzdrževanje obleke. Kristus ni imel kam položiti glave, papež pa nosi tako drage obleke. Ni slabo biti tak revež!

Javna knjižnica v Tolminu. V Tolminu so otvorili dne 5. aprila ob 9. uri dopoldne občinsko javno knjižnico. Te naprave je bilo jako potreba za omiko ljudstva. Knjižnica bo, kakor upamo, jako lepo delovala, ker pričakujemo od ljudstva, da bo z veseljem segalo po knjigah. Knjižnica je opremljena za sedaj z nad 700 knjigami. Za izposojevanje knjig ima pravico vsak občan in stalni prebivalec (moški in ženski) tolminske županije od 12. leta dalje. V knjižnici je za mladino odmerjen poseben oddelek. Knjige se bodo izposojevale brezplačno; vsaka izkaznica pa velja 20 vin. Na vsaki izkaznici je prostora za 20 knjig. Neimoviti dobivajo od županstva izkaznice zastoj.

Književnost in umetnost.

Primož Trubar in naša reformacija, kulturno-historična studija. Cena 50 v. Knjižnica «Svobodne Misli», 2 zvezek. Zanimivo pisana brošura s sliko Trubarjevo, dobrodošla prav ob njegovi 400 letnici.

Raznoterosti.

Birokratične modrosti. Klatovska socialistična «Svoboda» objavlja dve prelestni cvetici svetega Birokracija. Okrajno glavarstvo v Lovnih je izdalo razsodbo, s katero se «obsodi tovarna sladkorja M. Walter v Lovnih na 20 kron globe, eventualno na 24 ur zapora». Kje bodo le dobili dosti velik zapor za — tovarno, če ne plača? ... Okrajno sodišče v Lovnih pripoveduje v okrožnici pr. št. 137 distriktnim zdravnikom, da je neko češko sodišče pri obdukciji samomorilca N. N. konstatiralo, da je umrl za legarjem, a da zdravniki, ki so secirali mrljica, niso političnemu uradu naznanili, da je — samomorilec umrl za legarjem.

Škof — oče. V Vel. Varaždinu se je pričela pretekli teden obravnava proti ondotnemu škofu. Škofa toži 19letna hči škofovega vrtnarja Mariska Tarmandi zaradi očetovstva. Obravnava je zbudila veliko senzacijo. Deklica je z vso odločnostjo izjavila, da je škof oče njenemu otroku. Vsi na škofjskem dvoru so vedeli, da je bilo med njo in škofom ljubavno razmerje. Vabil jo je opetovano v svoje stanovanje, dajal ji denar in druga darila ter ji tudi obljubil, da ji bo daroval vinograd. Ko je postala noseča ter je morala oditi z dvora, ji je škof še vedno dopisoval ter jo v pismu nazival «moja piska». Toda ko je dete prišlo na svet ter bi bilo treba začeti zanj skrbeti, je škof umolknil ter ni hotel več poznati ni nje, ne otroka. Škof je takoj ponudil prisego, da se sploh nikoli ni imel ljubavnega razmerja. Deklica pa je ponudila dokaz resnice s pričami in škofovimi pismi. Dasi sta proti temu ugovarjala škof in njegov zagovornik, vendar je sodišče sklenilo, da se razprava preloži do 28. t. m., da se povabijo predlagane priče.

Papeževog nuncijs v Lizboni so napadli, se je peljal v kočiji po mestu. Kočijo so obbardirali s kamenjem.

«Slovenski meščan» je bil avstro-slovanski milijonov, to se Goa, Češka socialna demokracija je slem oka Timor, Uprava po setletnico svojega obstanka. D.

Iz stranke.

Trideset let češke socialne ...

se je vršil ustanovni shod češke socialno-demokratske stranke v neki zakotni gostilni prške okolice, a danes sedi v ljudskem parlamentu na Dunaju izmed 107 čeških poslancev 22 socialnih demokratov. Vodja češke socialne demokracije, dr. poslanec dr. Soukup, je priobčil povodom 30-letnice obstanka češke socialne demokracije v »Arb. Zeitung« članek, v katerem podaja kratak historijat razvoja te stranke v teh 30 letih. Danes — pravi dr. Soukup — češka socialna demokracija ni le zastopnica češkega delavstva, marveč je tudi največja in številno najjačja politična organizacija češkega naroda. S tem pa — nadaljuje — so nastale za stranko nove velike naloge in problemi, ki so bili prej izven njenega delokroga in s katerimi se ona tudi ni pečala. Češki socialni demokraciji je — nadaljuje Soukup — v dolžnost, da je odločno na svojem mestu, ko gre za temeljne pravice naroda in njegovega jezika do življenja, samostojne ekzistence in razvoja.

Majski list izda letos zopet jugoslovanska socialno-demokratska stranka. Izšel bo sredi aprila na osmih straneh velike oblike ter bo ilustriran in bo imel priloženo veliko sliko, ki se jo tudi lahko done pod okvir. Majski list bo lepo urejen in bo imel doneske Ivana Cankarja, Otona Zupančiča, Zofke Jelovškove, Etbina Kristana i. dr. Kdor želi dobiti majski list, naj se takoj oglasi pisмено ali ustmeno pri upravnistvu »Rdečega Prapora«, da bo mogoče določiti naklado. Tiskalo se ga bo samo toliko, kolikor se ga bo naročilo. Kdor ga ne naroči pravočasno, ga torej ne bo mogel dobiti. — En izvod stane 40 vin., po pošti 10 vin. več.

Mizarji, pozor! Vsakdo, ki namerava zapustiti prostor ali delavnico, da si poišče v kaki drugi delavnici dela, sploh vsak mizar ali delavec pri strojih, ki išče dela, naj se oglasi poprej v društvenem lokalu na Rimski cesti št. 19. Nihče ne sči dela v nobeni delavnici, preden se v društvu je informira o položaju!

Slavnostne predmete za 1. maj.

Rdeče nagelne 100 kom 1 K 80 vin., lampijone z napisom za 1. maj, rdeče dekoracije za kolesarje 1 komad 50 vin. in več. Strankine verižice za uro, obeske s fotografijami poslancev, broše, dekoracijske podobe za majsko slavnost. Šaljive bazare in vse slavnostne predmete se dobi najceneje pri tvrdki 33

WUNIBALD PLANN

Dunaj, VI/2, Wallgasse 19. Telefon 10.443.

Naročila čez 20 kron poštne prosto. — Zahtevajte znižani cenik majskih slavnostnih predmetov.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v take gostilne kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vaše glasilo. . . . Agitujte „Rdeči Prapor“! povsod za

Pozor! Pozor!

V kratkem izide
Wahrmundova

brošura

v koji je dunajska cenzura zaplenila
5 mest

v slovenskem prevodu.

Pozor! Pozor!

KAVARNA

„Unione“

preje „Tedesoo“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Novo! Novo!

Izšla je v založbi časopisa „Napreji“
v Idriji brošura

„Proletarijat“

ki jo je napisal Karol Kautsky, poslovenil Anton Kristan.

Brošura »Proletarijat« obravnava sledeče predmete: »Proletarec in rokodelski pomočnik«, »Delavska uvezda«, »Razpad proletarske rodbine«, »Prostitucija«, »Industrijska rezervna armada«, »Rastoča razsežnost proletarijata« in »Trgovski in „izobraženi“ proletarijat«.

Cena brošure 30 vinarjev.

Berite! Berite!

Čitajte in širite sledeče knjige in brošure:

K. Kautsky:

„Kdo uničuje proizvajanje v malem?“

Cena 30 vinarjev.

H. Kirehstolger:

„Pod spovednim pečatom“.

I. del velja 2 kroni 60 vinarjev. II. del velja 2 kroni.

A. Kristan:

„Socializem“.

Cena 20 vinarjev.

A. Kristan:

„Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo“.

Cena 10 vinarjev.

K. Marx in Friderik Engels:

„Komunistični manifest“.

Cena 40 vinarjev.

A. Kristan:

„Zakaj smo socialisti?“

Cena 14 vinarjev.

„Vatikanski jetnik“.

Razglednica. Komad 6 vinarjev. 100 komadov 5 kron.

Vse te knjige in brošure se dobe v upravi »Rdečega Prapora« v Ljubljani, »Napreji« v Idriji in v vseh slovenskih knjigarnah v Ljubljani, Trstu, Gorici in Kranju.

Prodajam okoli 8000 metrov

ostankov posteljnega platna

(kanafas) z jamčeno kvaliteto, samo izbrani ostanki po 8—16 metrov kos, za popolno posteljno perilo 1 meter po 22 krajcarjev. Razpošilja se najmanj 40 metrov po poštnem povzetju.

S. Stein, tovarna za platno

Nachod na Češkem.

Stanje hranilnih vlog:
24 milijonov kron.

Rezervni zaklad:
880.000 kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

v lastni hiši, Prešernove ulice 3, poprej na Mestnem trgu zraven rotovža, sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4% ter pripisuje nevzdržene obresti vsakega pol leta h kapitalu. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo. Da je varnost vlog popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev.

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom o. kr. poštne hranilnice.

Posoja se na zemljišča po 4 1/2%, na menice in na vrednostne listine pa po 5% na leto.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon št. 168.

v Ljubljani

Telefon št. 168.

prigovora svoje

izborna pivo v sodecih in steklenicah.

Telefon št. 157.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.

Telefon št. 157.

36—10